

Regeringen
Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande Belastningsregisterkontroll och avskiljande av studenter (SOU 2021:83)

Dnr U2021/04368

Skolverket välkomnar förslag om reglering som säkerställer att barn och elever ska undervisas av lämpliga lärare och förskollärare. Skolverkets erfarenhet, som handläggande myndighet av anmälningar till Lärarnas ansvarsnämnd, visar att det finns behov av stärkt reglering av personer inom skolväsendet som gjort sig skyldiga till vissa brott. Det föreslagna skiftet om belastningsregisterutdrag som förutsättning för antagning till vissa utbildningar och även förändringar att avskilja studenter från högskoleutbildning kommer därför åtgärda vissa angelägna problem och därmed stärka skyddet för barn och elever. Skolverket ser också att föreslagen reglering kan bidra till att höja läraryrkets status och öka allmänhetens förtroende för lärare och förskolelärare.

Skolverket ser dock att vissa förslag som rör skolväsendet, där barn och elever är målgrupp för professionen, inte verkar ha utretts och analyserats utifrån barnets bästa. Skolverket ser vidare ett behov av att förslagen som rör skolväsendet bör analyseras utifrån det regelverk om disciplinpåföljder som finns i 2 kap. 23 § Skollagen (2010:800).

Nedan följer en sammanfattning av Skolverkets ställningstaganden:

Skolverket tillstyrker förslaget med vissa synpunkter

- Att belastningsregisterkontrollen ska genomföras före varje antagningsbeslut oavsett när ett beslut kan komma att tas, så att förutsättningarna blir desamma.

Skolverket avstyrker förslagen:

- Om att undanta vissa utbildningar som leder till lärar- och förskolelärarexamen.

- Om att brotten som omfattas av regleringen minst ska ha lett till annan påföljd än böter.

Skolverkets synpunkter

11.5 Hur ska kontrollen göras och vilka ska kontrolleras?

Skolverket tillstyrker att belastningsregisterkontrollen ska genomföras före varje antagningsbeslut oavsett när ett beslut kan komma att tas, så att förutsättningarna blir desamma.

Med anledning av 1 kap. 4§ högskoleförordningen vill Skolverket dock uppmärksamma att det med föreslagen reglering riskerar att uppstå ett oönskat glapp i en situation om en person döms mellan belastningsregisterkontroll och registrering är gjord och sökanden i fråga därmed anses vara student. I förslaget finns inga möjligheter att under denna tid agera för lärosätena då möjlighet till avskiljande inte kan vara aktuellt redan innan en person anses vara en student.

Det är även angeläget att rutiner fastställs för reservantagning som sker efter andra urvalet och för efteranmälan till utbildningar då dessa i regel handläggs av lärosätena och inte UHR. Det finns en del utbildningar där söktrycket är lågt, särskilt till vissa lärarutbildningar, och efteranmälan är möjlig.

11.6.2 Vilka lärarutbildningar ska omfattas av kravet på belastningsregisterkontroll?

Skolverket avstyrker förslaget om att undanta vissa utbildningar som leder till lärar- och förskollärarexamen.

Som exempel är speciallärare- och specialpedagogutbildningarna i föreslagen reglering undantagna. För antagning till dessa utbildningar krävs avlagd examen från lärarutbildningarna eller motsvarande äldre examen samt krav på yrkeserfarenhet som lärare. Det finns inte krav på lärarlegitimation.

Det är möjligt att arbeta som obehörig lärare i skolan och bli dömd för ett barnpornografibrott utan att huvudmannen får kännedom om detta¹. Föreslagen reglering innebär att obehöriga lärare- och förskolelärare, dömda för allvarlig brottslighet, kan komma att antas till dessa undantagna utbildningar utan att ett registerutdrag har gjorts. Skolverket vill påpeka att det vid utfärdande av lärarlegitimation inte görs en belastningsregisterkontroll. Samma situation kan uppstå för obehöriga lärare som önskar antas till utbildningar enligt den s.k. VAL-förordningen som också är undantagen i förslaget.

¹ Till skillnad från behöriga lärare där eventuell brottslighet uppmärksammas genom Förordning (2011:278) om underrättelse till Statens skolinspektion om domar i vissa brottmål.

Att ytterligare belysa konsekvenserna av en sådan föreslagen reglering anser Skolverket är nödvändig i det fortsatta arbetet. Skolverket ser i sammanhanget även vikten av att samtidigt analysera föreslagen reglering i förhållande till bestämmelserna i brottsbalken om gallring av uppgifter i belastningsregistret som gäller för brott där påföljden stannat vid böter. Efter 5 år gallras uppgifter från belastningsregistret.

Skolverket vill ytterligare upplysa om de verksamhetsförlagda fältstudier (VFF) eller verksamhetsförlagd praktik (VFU) som ingår i lärar- och förskollärarytbildningar, även de som enligt förslaget ska undantas kravet på belastningsregisterkontroll. Ibland sker dessa på den egna arbetsplatsen. Det går inte att säkerställa att den egna arbetsgivaren kräver studenten på ett registerutdrag såsom åligger dem när studenten redan har sin anställning på förskolan eller skolan. Det finns därmed en risk att varken VFF eller VFU ger signaler om förekomst i belastningsregister och lärosätet har därmed inte möjlighet att avskilja en person då de inte ansvarar för registerutdragen.

Skolverket vill särskilt framhålla att det statliga legitimationssystemet för lärare och förskolelärare bland annat syftar till att öka rättssäkerheten för barn och elever och att alla i såväl skola som förskola ska undervisas av väl kvalificerade och lämpliga personer. Systemet syftar också till att förbättra kvalitetssäkringen av lärare och förskolelärare och därmed höja kvaliteten på den samlade lärarkåren och tydliggöra det individuella yrkesansvar som legitimerade lärare och förskolelärare har².

Mot bakgrund av ovan sagda förordar därför Skolverket att en belastningsregisterkontroll bör göras inför varje utbildning som kan leda till en statlig lärarlegitimation.

11.6.4 Vilka uppgifter ska belastningsregisterkontrollen omfatta?

Skolverket avstyrker förslaget att brotten som omfattas av regleringen minst ska ha lett till annan påföljd än böter. Skolverket anser inte att det är påföljden som sådan som ska vara avgörande för belastningsregisterkontroll. Vissa brott, som till exempel barnpornografibrott och köp av sexuell tjänst av underåriga, leder i förekommande fall inte till högre påföljd än böter och i vissa fall endast strafföreläggande. Individer dömda för denna typ av brottslighet skulle med föreslagen reglering undgå belastningsregisterkontroll.

Skolverket vill i sammanhanget upplysa om bestämmelserna om disciplinpåföljd för legitimerade lärare och förskolelärare. Lärarnas ansvarsnämnd hanterar löpande ärenden som gäller legitimerade lärare och förskollärare. Nämndens

² Se Prop *Legitimation för lärare och förskolelärare* 2010/11:20 s 25

praxis visar att en lärar- eller förskolelärarlegitimation återkallas enligt 2 kap. 23 2 st p 2 § Skollagen (2010:800) för personer som begått allvarlig brottslighet. Praxis inom disciplinärenden från Lärarnas ansvarsnämnd har visat att till exempel brotten barnpornografibrott, sexuellt ofredande och köp av sexuell tjänst utgjort grund för återkallelse av lärarlegitimation då brotten bedömts som särskilt allvarliga i 2 kap. 23 § 2 st p 2 Skollagens (2010:800) mening, trots att påföljden stannat vid böter.

Skolverket förordar därför istället en reglering där påföljden inte har betydelse utan brottsligheten som sådan. En person kan ha begått brott, riktade mot barn, ungdomar eller vuxna som gör att de inte bör tillåtas undervisa i skolväsendet.³ Barn och elevers skyddsbehov bör väga tungt i dessa överväganden eftersom det är en rättighet för alla barn och elever att tillförsäkras en god omvårdnad och undervisning i trygg miljö.

Synpunkter gällande enskilda utbildningsanordnare

Skolverket har noterat att det inom ramen av utredningens uppdrag finns en begränsning till att avse statliga universitet och högskolor. Skolverket vill därför upplysa om att det idag finns tretton enskilda utbildningsanordnare med akademisk utbildning vilka har tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Några av dessa erbjuder utbildningar som kan leda till yrkeslärarexamen och därmed statlig lärarlegitimation. Stiftelsen högskolan i Jönköping erbjuder flera utbildningar till förskollärare, grundlärarutbildningar, yrkeslärarutbildning och även utbildning för de med äldre lärarexamen. Dessa examina leder till statlig lärarlegitimation och konsekvensen av detta har inte analyserats vidare då de inte ingått inom ramen för utredningens uppdrag och är därmed undantagna i nu föreslagna reglering. Skolverket anser att det inte är tillfredställande att kraven för antagning för utbildning som leder till lärar- och förskollärarlegitimation nu inte blir likvärdigt, särskilt med hänsyn tagen till statlig lärarlegitimation vars syfte beskrivs ovan.

Skolverket delar utredningens bedömning i avsnitt 16.4 Konsekvenser i övrigt att det föreligger risk för att sökande med viss brottsbelastning, i högre grad ansöker till enskilda utbildningsanordnare vilket inte vore önskvärt. Det är därför angeläget att en rimlig, enhetlig och förutsägbar reglering gäller för alla huvudmän som anordnar utbildning och som säkerställer att lämpliga personer antas för utbildningar inom skolväsendet.

³ jmf prop 2010/11:20 s 60

På Skolverkets vägnar

Ulrika Lundqvist
T.f. avdelningschef

Ingela Näsström
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har även Anders Duvkär, enhetschef och Frida Ahlsén, jurist deltagit.